

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

SEIMO KONTROLIERIAUS INICIATYVA ATLIKTO TYRIMO DĖL VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS PAREIGŪNŲ VEIKSMŲ, SPRENDŽIANT KLAUSIMUS, SUSIJUSIUS SU NAUJŲ ŽEMĖS SKLYPŲ FORMAVIMU NUOSAVYBĖS TEISIŲ ATKŪRIMUI, PAŽYMA

2020 m. gruodžio 31 d. Nr. 4D-2019/2-238
Vilnius

TYRIMO PAGRINDAS

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2019 m. vasario 21 d. priėmė sprendimą Nr. 4D-2019/2-238 pradėti tyrimą savo iniciatyva dėl Vilniaus miesto savivaldybės (toliau vadinama – Savivaldybė) administracijos pareigūnų veiksmų, galimai netinkamai sprendžiant klausimus, susijusius su naujų žemės sklypų formavimu nuosavybės teisių atkūrimui.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje 2019 m. kovo 13 d. buvo organizuotas pasitarimas dėl žemės reformos eigos, siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsipareigojimą užbaigti žemės grąžinimo procesą Vyriausybės programoje nustatytu terminu (žr. pažymos 24 punktą).

3. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos (toliau vadinama – ŽŪM) 2018 m. gruodžio 11 d. rašte Nr. 2D-4078(12.146E) (gautas su Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos 2019 m. sausio 16 d. raštu Nr. S-133, kviečiant dalyvauti pasitarime dėl žemės reformos eigos) buvo nurodyta:

„[...]

Miestuose nuosavybės teises liko atkurti 6131 piliečiui į 3403 žemę.

Iš 103 miestų nuosavybės teisės į žemę atkurtos piliečiams 50-yje miestų, o 33 miestuose nuosavybės teises į žemę liko atkurti tik iki 10 pretendentų. **Sudėtingesnė situacija yra Vilniaus mieste, kur atkurtos nuosavybės teisės tik 56,42 proc. piliečių, pateikusių prašymus, o liko atkurti nuosavybės teises 3508 piliečiams į 2284,73 ha plotą [...].**

[...]

Pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies nuostatas, savivaldybės administracijos direktorius iki 2019 m. sausio 1 d. privalo miesto teritorijose, kuriose numatyta formuoti perduodamus neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, organizuoti žemės valdos projektų ar teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir juos patvirtinti.

Vadovaujantis šiomis teisės akto nuostatomis, konstatuotina, kad nuosavybės teisių atkūrimo procesas miestuose iš esmės priklauso ne tik nuo Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau vadinama – NŽT), kaip institucijos, priimančios sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo, bet ir nuo tinkamo savivaldybių administracijų kompetencijai priskirtų darbų

atlikimo, tai yra nuo laiku NŽT pateiktos suformuotų (suplanuotų) naujų žemės sklypų suformavimo dokumentacijos, reikalingos sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo priėmimui.

[...] Didžiuosiuose šalies miestuose pagrindinės problemos yra: gražinamos perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų trūkumas (**Vilniaus miesto [...] savivaldybių administracijos vis dar vangiai formuoja (planuoja) naujus žemės sklypus**); **laisvos (neužstatytos) žemės, kurioje būtų galima projektuoti (planuoti) naujus žemės sklypus, trūkumas [...].**

Lietuvos Respublikos Seimas 2018 m. lapkričio 8 d. priėmė Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo (toliau vadinama – Atkūrimo įstatymas) pakeitimo įstatymą, kuriame numatyta piliečiams, kuriems nuosavybės teisių atkurti į žemę nėra galimybių dėl jų pačių neveikimo, nuosavybės teises atkurti, atlyginant pinigais. [...].

Įsigaliojus Atkūrimo įstatymui, NŽT nuo 2019 m. sausio 1 d. turės teisinį pagrindą piliečiams, kurie kviečiami rinktis naujų žemės sklypų miestuose nurodytu laiku neatvyksta rinktis arba atvykę per vieną mėnesį nuo kvietime nurodytos datos nepasirenka žemės sklypų, arba jiems naujų žemės sklypų perduoti neatlygintinai nuosavybėn nėra galimybių dėl laisvos žemės fondo žemės šiame mieste trūkumo, naujų žemės sklypų nepasirinkusiems ar (ir) jiems naujų žemės sklypų perduoti neatlygintinai nuosavybėn nėra galimybių dėl laisvos žemės fondo žemės šiame mieste trūkumo, nuosavybės teises atkurti atlyginant pinigais. Tačiau **norėtume atkreipti Jūsų dėmesį į tai, kad tik savivaldybėms pateikus galutinį sprendimą, kad miestų teritorijose laisvos žemės plotuose nauji žemės sklypai perdavimui neatlygintinai nuosavybėn eilėje naujam žemės sklypui gauti esantiems piliečiams nebus formuojami, galės būti priimamas sprendimas atkurti nuosavybės teises už mieste turėtą žemę atlyginant pinigais. [...].“**

4. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje 2019 m. kovo 13 d. vykusio pasitarimo dėl žemės reformos eigos metu ŽŪM pateiktus duomenis, Vilniaus mieste perduotinų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų poreikis buvo 2677.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos aplinkybės

5. Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento **2019 m. balandžio 29 d.** rašte Nr. A51-38864/19(2.14.2.12.E-MP8) Seimo kontrolierei nurodyta:

„[...]

Savivaldybės administracijos direktorius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 str. 1 d. 1 p., atsižvelgdamas į Vilniaus miesto bendrąjį planą bei įvertinęs NŽT Vilniaus miesto skyriaus (toliau vadinama – Skyrius) (iki 2010 m. liepos 1 d. – Vilniaus apskrities viršininko administracijos Vilniaus miesto žemėtvarkos skyriaus) pateiktą iki nacionalizacijos turėtų žemėvaldų ir režinių kaimų kartografinę medžiagą, **2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 30-3411** „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ **patvirtino laisvos valstybinės žemės teritorijų sąrašą**. Šiose teritorijose parengus detaliuosius planus ar žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektus, suprojektuoti nauji valstybinės žemės sklypai bus skirti piliečiams nuosavybės teisių atkūrimui ir suteikimui neatlygintinai. Taip pat informuojame, kad **atsižvelgiant į naujų valstybinės žemės sklypų poreikį Vilniaus mieste, parengtas Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymo projektas, kuriuo ankstesnis įsakymas papildomas naujomis teritorijomis, kuriose taip pat bus rengiami teritorijų planavimo dokumentai ir projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai, suteiktini piliečiams neatlygintinai.**

[...] Pagal Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 30-

3411 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtintą sąrašą, 2018 metais patvirtinti 19 teritorijų planavimo dokumentai ir juose suplanuotų 468 sklypų kadastrinių matavimų bylos perduotos NŽT Skyriui pagal kompetenciją spręsti nuosavybės teisių atkūrimo klausimus. Pagal ankstesnius teritorijų planavimo dokumentus, neįtrauktus į minėtą sąrašą suplanuota 11 sklypų, kurių dokumentai taip pat perduoti nuosavybės teisėms atkurti. **Artimiausiu metu, suteikus sklypams adresus, bus perduota dar apie 300 sklypų. Likusiose sąrašė nurodytose teritorijose (apie 291 ha bendro ploto), teritorijų detaliųjų planų ir žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektų rengimas yra įvairiose stadijose** (derinimo, viešinimo, tikrinimo ir pan.). Pažymėtina, kad **iš šių planuojamų teritorijų ypatingos skubos tvarka rengiami trijų teritorijų (apie 215 ha bendro ploto) žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai, kuriuose projektuojami pramoninės, sandėliavimo ar komercinių objektų paskirties žemės sklypai.**

[...]

Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimą Nr. 920 „Dėl naujų žemės sklypų dydžių miestuose patvirtinimo“ Vilniaus mieste nuosavybės teisių atkūrimui ir suteikimui piliečiams neatlygintinai turi būti projektuojami nuo 400 iki 1200 kv. m. ploto valstybinės žemės sklypai. Tačiau Savivaldybė, atsižvelgdama į Vilniaus miesto bendrojo plano sprendinius laisvoje valstybinėje žemėje projektuoja iki 3,5 ha ploto komercinio, gamybinio ar pramoninio naudojimo būdo valstybinės žemės sklypus. Ne gyvenamosios paskirties naudojimo būdo sklypų dydžiai nėra aptarti minėtame Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime. Tačiau pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 29 d. nutarimo Nr. 1057 „Dėl Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įgyvendinimo tvarkos ir sąlygų“ 34 punktą, būtent tokio naudojimo būdo žemės sklypai perduodami piliečiams neatlygintinai bendrosios dalinės nuosavybės teise nustatant kiekvienam bendraturčiui tenkančių dalių dydį, atitinkantį Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 920 „Dėl naujų žemės sklypų dydžių miestuose patvirtinimo“ patvirtintus nustatytus numatomų perduoti individualiai statybai žemės sklypų dydžius. Šiuo atveju **vienas žemės sklypas gali būti suteiktas bendrosios dalinės nuosavybės teise neatlygintinai keliems ar keliasdešimčiai piliečių, pageidaujančių gauti naują valstybinės žemės sklypą.**

[...]

Savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimas apie laisvos valstybinės žemės, kurioje galima būtų projektuoti naujus valstybinės žemės sklypus, trūkumą Vilniaus mieste, bus priimtas artimiausiu metu.

[...]

Informuojame, kad **pabaigta Vilniaus miesto bendrojo plano ir jo sprendinių viešinimo procedūra, artimiausiu metu planuojama Bendrojo plano sprendinius pateikti derinti planavimo sąlygas išdavusioms institucijoms.** Analizė dėl laisvos valstybinės žemės plotų, kurie galėtų būti skirti nuosavybės teisėms į žemę atkūrimui Vilniaus miesto bendrojo plano apimtyje nebuvo atliekama. Pažymėtina, kad Bendrasis planas ir jo sprendiniai atliekami mastelyje 1:10000 ir yra žymiai tikslesni už galiojančio bendrojo plano sprendinius, dėl šios priežasties **gali atsirasti neženklus dydis (ha) valstybės žemės plotų, kuriuose galėtų būti suprojektuoti pavieniai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu nustatyto dydžio, t. y. nuo 400 iki 1200 kv. m. nauji valstybinės žemės sklypai, suteiktini piliečiams neatlygintinai.** [...].“

6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Vilniaus apskrityje 2019 m. balandžio 29 d. rašte Nr. 3-77 Seimo kontrolierei nurodyta:

„[...]

Dėl Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkto įgyvendinimo

Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad savivaldybės

administracijos direktorius iki 2019 m. sausio 1 d. privalo įstatymų ir Vyriausybės nustatyta tvarka į savivaldybės biudžetą pardavus valstybinės žemės sklypus pervestomis lėšomis organizuoti miesto teritorijose, nurodytose šios dalies 1 punkte, žemės valdos projektų ar teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir juos patvirtinti.

Vyriausybės atstovo tarnyboje šiuo metu yra nagrinėjamas šios nuostatos įgyvendinimo klausimas, kuris iki šiol yra aktualus 3 savivaldybėse – Vilniaus miesto (Vilniaus miestas), Trakų rajono (Trakų miestas) bei Vilniaus rajono (Nemenčinės miestas) savivaldybėse.

Vyriausybės atstovė Vilniaus apskrityje paprašė (2019 m. kovo 22 d. raštai) šių savivaldybių administracijų direktorių pateikti teisės aktus (ar aktyvias nuorodas į savivaldybės internetinę svetainę, kur yra skelbiamas kiekvienas konkretus teisės aktas), kuriais kiekvienai administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintame sąraše nurodytai teritorijai yra patvirtinti žemės valdos projektai ar teritorijų planavimo dokumentai. Teikiant informaciją, kartu paprašyta nurodyti, kokiai konkrečiai teritorijai patvirtintas konkretus žemės valdos projektas ar teritorijų planavimo dokumentas. Nesant patvirtinto (-ų) konkrečiai teritorijai žemės valdos projekto (-ų) ar teritorijų planavimo dokumento (-ų), paprašyta nurodyti kiekvieno konkretaus atvejo priežastis ir atliktus darbus ar su šiuo klausimu susijusius veiksmus.

Šiuo metu yra analizuojama Vilniaus rajono bei Trakų rajono savivaldybių pateikta informacija, kuri, atsižvelgiant į pasikeitusias aplinkybes, yra nuolat papildoma. Vilniaus miesto savivaldybė atsakymo kol kas nėra pateikusi.

[...]

Galutiniai sprendimai dėl žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkto įgyvendinimo užtikrinimo dar nėra priimti. Šiuo metu analizuojama savivaldybių pateikta informacija, vertinamos savivaldybių nurodytos teritorijų planavimo dokumentų ar žemės valdos projektų nepatvirtinimo nustatytais terminais priežastys (pvz., savivaldybės joms priskirtų pareigų neatlikimą sieja su kitų institucijų veiksmais bei poreikiu keisti kitų institucijų priimtus teisės aktus). **Įvertinus šias aplinkybes bus sprendžiama dėl poveikio priemonių taikymo.** [...].“

7. Savivaldybės administracija 2019 metais informavo:

„[...] Teiginys, kad Savivaldybės administracija vangiai formuoja (planuoja) naujus valstybinės žemės sklypus, suteiktinus piliečiams neatlygintinai, neatitinka tikrovės.

[...] Savivaldybės administracijos direktoriaus **2017 m. gruodžio 29 d.** įsakymu Nr. 30-3411 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ **patvirtinta 426,46 ha bendro ploto teritorijų, kuriose suprojektuoti, ar projektuojami (planuojami) nauji valstybinės žemės sklypai.** Pažymėtina, kad **rengiamas Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymo projektas, kuriuo ankstesnis įsakymas bus papildytas naujomis apie 15,51 ha bendro ploto teritorijomis,** kuriose bus rengiami teritorijų detalieji planai ar žemės sklypų formavimo ir pertvarkymo projektai ir projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai, sutelktini piliečiams neatlygintinai. **Daugiau laisvos (neužstatytos) bei nepriskirtos valstybės išperkamai žemės, kurioje galėtų būti projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai, suteiktini piliečiams neatlygintinai, Vilniaus mieste nėra.** [...].“

8. NŽT 2020 m. kovo 12 d. raštu Nr. 1SS-544-(5.59 E.) Seimo kontrolierę informavo:

„[...]“

Pažymėtina, kad perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste formavimas yra Savivaldybės administracijai valstybės priskirta funkcija, už kurios vykdymą ji gauna papildomą pakankamą finansavimą, tačiau pastaroji savivaldybė gana skirtingai formuoja perduodamus neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus: 2014 m. suformavo 118 naujų žemės sklypų, 2015 m. – 167, 2016 m. – 50, 2017 m. – 84, 2018 m. – 472, 2019 m. – 305, 2020 m. – 59 perduodamus neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus.

[...]

Savivaldybės administracija per 2019 metus NŽT Skyriui perdavė suformuotus 305 perduodamus neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus [...]:

1) 269 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos perduotos Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. gegužės 16 d. raštu Nr. A51-45549/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-05-17 Nr. 49GJ-2569);

2) 6 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos – Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. gegužės 17 d. raštu Nr. A51-46037/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-05-17 Nr. 49GJ-2567);

3) 14 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos – Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. gegužės 17 d. raštu Nr. A51-46035/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-05-17 Nr. 49GJ-2568);

4) 8 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos – Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. gegužės 24 d. raštu Nr. A51-49095/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-05-29 Nr. 49GJ-2801);

5) 2 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos – Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. birželio 10 d. raštu Nr. A51-53549/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-06-10 Nr. 49GJ-2994);

6) 4 žemės sklypų kadastrinių matavimų bylos – Savivaldybės administracijos Žemės tvarkymo ir administravimo skyriaus 2019 m. rugsėjo 11 d. raštu Nr. A51-85943/19(2.14.2.12.-MP8) „Dėl žemės sklypų kadastrinių matavimų bylų perdavimo“ (reg. 2019-09-11 Nr. 49GJ-4984);

7) 2 žemės sklypai, esantys Justiniškių g. <...>, Vilniuje, ir Pašilaičių komunalinės zonos sklypas Nr. 50, Vilniuje, siūlyti pritarus Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento 2019 m. gegužės 7 d. raštu Nr. A51-41808/19(2.14.2.12E-MP8) „Dėl žemės sklypo (kadastro Nr. <...>), esančio Justiniškių g. <...>, Vilniuje“ (reg. 2019-05-08 Nr. 49GJ-2360) ir Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamento Žemės duomenų skyriaus 2019 m. balandžio 4 d. raštu Nr. A51-31073/19(2.14.2.12-MP8) „Dėl informacijos pateikimo“ (reg. 2019-04-08 Nr. 49GJ-1758).

[...]

Pagal NŽT Skyriaus vedėjo 2019 m. rugsėjo 17 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1809-(14.49.2.) „Dėl Piliečių, pageidaujančių naujų žemės sklypų individualiai statybai už Savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje bei Grigiškių mieste turėtą žemę, eilių patvirtinimo“ patvirtintą eilę, perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste pageidauja 2565 piliečiai (iš jų: 2187 pageidauja naujų žemės sklypų ir 378 piliečiai – lygiaverčių žemės sklypų). Pažymėtina, kad 2019 m. spalio–gruodžio mėn. vykusių susirinkimų metu naujus žemės sklypus pasirinko 233 piliečiai. Šiuo metu eilė yra tikslinama.

[...]

Remiantis NŽT Skyriaus turima informacija, susitikimai su Savivaldybės administracijos ir ŽŪM atstovais buvo organizuojami 2019 m. gegužės 30 d., 2019 m. spalio 3 d. ir 2020 m. sausio 23 d. Šiuose susitikimuose dalyvavo NŽT centrinio padalinio ir NŽT Skyriaus atstovai.

[...]

Savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimas dėl laisvos valstybinės žemės, kurioje būtų galima projektuoti naujus valstybinės žemės sklypus, trūkumo NŽT Skyriuje nebuvo gautas.

[...]

NŽT Skyrius, vykdydamas nuosavybės teisių atkūrimo procedūras, 2019 m. balandžio 15 d. – 2019 m. balandžio 26 d. laikotarpiu organizavo 17 piliečiams perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų individualiai statybai bei kitai paskirčiai skirstymo komisijos posėdžių, kurių metu 552 piliečiams buvo siūlyta pasirinkti iš viso 379 naujus žemės sklypus. Iš siūlytinių žemės sklypų piliečiai pasirinko 93 žemės sklypus (iš jų – 2 žemės sklypų dalis). Taip pat naujų žemės sklypų individualiai statybai, perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams,

skirstymo komisijos posėdžiai NŽT Skyriuje vyko 2019 m. spalio 24 d. – gruodžio 5 d. NŽT Skyrius, vykdydamas nuosavybės teisių atkūrimo procedūras, 2019 m. spalio 24 d. – gruodžio 5 d. laikotarpiu organizavo 30 piliečiams perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų individualiai statybai bei kitai paskirčiai skirstymo komisijos posėdžių, kurie vyko 30 darbo dienų. Posėdžių, vykusių 2019 m. spalio 24 d. – 2019 m. gruodžio 5 d. laikotarpiu, metu 1007 piliečiams buvo siūlyta pasirinkti iš viso 602 žemės sklypai individualiai statybai ir kitai paskirčiai. Iš siūlytinių žemės sklypų piliečiai pasirinko 232 žemės sklypus (iš jų – 21 žemės sklypo dalį), 30 žemės sklypų atsisakė. Šiuo metu Vilniaus mieste yra nepaskirstyta 480 žemės sklypų, tačiau **ir toliau išlieka ta pati problema, nes šių naujų žemės sklypų nepakanka piliečiams, kurie pageidauja gauti po naują žemės sklypą Vilniaus mieste. Šiuo metu piliečiams, pasirinkusiems naujus žemės sklypus, parengti sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo projektai. Naujų žemės sklypų perdavimo neatlygintinai nuosavybėn skirstymo komisijos posėdžiai numatyti šių metų II ketvirtyje.**

[...]

Vilniaus mieste 6,4 tūkst. piliečių pateikė prašymus atkurti nuosavybės teises į 5,24 tūkst. ha žemės plotą. Remiantis statistine informacija, Vilniaus mieste nuosavybės teisės atkurtos į 65,16 proc. piliečių prašymuose nurodytą plotą. Vilniaus mieste nuosavybės teisės liko atkurti 3324 piliečiams į jų prašymuose nurodytą 1826,41 ha žemės plotą. Viena iš pagrindinių priežasčių, trukdančių visiškai atkurti nuosavybės teises Vilniaus mieste, yra laisvos (neužstatytos) žemės trūkumas iki nacionalizacijos buvusių savininkų žemės valdų ir režinių kaimų teritorijose. Savivaldybės administracijos direktorius dar nėra pateikęs visos prašytos informacijos apie galimybę suprojektuoti laisvą/(-us) (neužstatytą/(-us)) žemės sklypą/(-us), kurie pagal Atkūrimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3–6, 12–14 punktų ir 13 straipsnio 1 dalies nuostatas nepriskirti valstybės išperkamai žemei iki 1940 metų nacionalizacijos buvusių savininkų turėtose žemės valdose ir režinių kaimų teritorijose. Kita priežastis – naujų žemės sklypų individualiai statybai, kuriuos būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn piliečiams, trūkumas. Piliečiai, kurie iki 2003 m. balandžio 1 d. nepareiškė valios dėl būdo, kuriuo atkuriamos nuosavybės teisės į nekilnojamąjį turtą ar atlyginama už valstybės išperkamą turtą, arba nepareiškė valios dėl atlyginimo būdo pakeitimo, kai prašyme nurodytas nuosavybės teisių atkūrimo būdas nenumatytas atkūrimo įstatyme ar nurodytuoju būdu pagal Įstatymą negalima atkurti nuosavybės teisių, nenoriai renkasi arba atsisako minėtame įstatyme numatytų atlyginimo būdų už valstybės išperkamą žemę, kuriuos pasiūlydavo NŽT Skyrius. Kitos įvardijamos priežastys – tai ginčai tarp pretendentų dėl savininkų turėtos žemės pasidalijimo, teismo procesai dėl pretendentams grąžintino žemės ploto dydžio nustatymo, nuosavybės teisę patvirtinančių bei giminystės ryšį nustatančių dokumentų nepakankamumas ir kt. Nemažai problemų kyla ir dėl pačių piliečių, kuriems atkuriamos nuosavybės teisės į žemę, pasyvaus dalyvavimo nuosavybės teisių atkūrimo procese, t. y. jų pačių neveikimo. [...]

[...]

Iki 2020 m. balandžio 1 d. numatoma parengti sprendimus dėl atlyginimo pinigais visiems likusiems piliečiams, išskyrus atvejus, kai atlyginti pinigais negalima/netikslinga dėl objektyvių priežasčių: vykstančių teisminių procesų bei sprendžiamų klausimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo natūra. [...].“

9. Savivaldybės administracijos 2020 m. kovo mėn. pateiktais duomenimis:

„[...]

Savivaldybės administracijos direktorius 2019 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 30-1646/19 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą, kuriuo papildomas

Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 30-3411 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtintas sąrašas [...]. Planuojamų teritorijų sąrašai ir kita informacija skelbiama Savivaldybės interneto svetainės puslapyje <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/rniesto.r.pletra/zemes-klausimai/>

Savivaldybės administracija 2019 metais NŽT Skyriui perdavė 305 naujų žemės sklypų parengtus dokumentus (parengtų kadastrinių matavimų bylas ir teritorijų planavimo dokumentus), 2020 metais perdavė 59 naujų žemės sklypų dokumentus. Pažymime tai, kad dalis 2019 metais perduotų žemės sklypų ir 2020 metais perduoti žemės sklypai yra skirti komercinės paskirties ar pramonės ir sandėliavimo objektams statyti, 2020 metais perduoti žemės sklypai yra pietinėje miesto dalyje, kurioje pagal Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrąjį planą buvo numatyta pramonės bei komercinių objektų statyba. Sklypai, atsižvelgiant į vietovės situaciją, yra suplanuoti didelio ploto. Yra sklypų, kurių plotas siekia net apie 4 ha. Tokių objektų statybai suplanuoti sklypai pagal Atkūrimo įstatymą gali būti suteikiami piliečiams bendrosios nuosavybės teise (ne daugiau kaip po 0,12 ha kiekvienam bendrasavininkui), todėl šiose teritorijose suprojektuotų sklypų skaičius pagal mūsų preliminarius skaičiavimus sudarys galimybę patenkinti iki 1200 piliečių, pageidaujančių naujų žemės sklypų [...].

[...]

Atsižvelgdami į Bendrojo plano sprendinius ir vertindami tai, kad naujasis Bendrasis planas parengtas tikslesniu masteliu (M1:10000) negu šiuo metu galiojantis, informuojame, kad **gali atsirasti laisvų valstybinės žemės plotų, kuriuose galėtų būti projektuojami pavieniai nauji valstybinės žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms į žemę atkurti.** Savivaldybės administracija yra atlikusi tokių teritorijų analizę, tačiau, kol Bendrojo plano dokumentas nėra patvirtintas, negalime pateikti tikslios informacijos apie galimą suprojektuoti papildomą naujų valstybinės žemės sklypų skaičių piliečiams nuosavybės teisėms į žemę atkurti.

[...] **Savivaldybės administracija, gavusi iš NŽT (2019 m. rugsėjo 18 d. raštas Nr. 1SD-3025~(7.22E.) „Dėl informacijos pateikimo“)** patikslintą informaciją apie piliečių, pageidaujančių naujų valstybinės žemės sklypų už Savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje turėtą žemę, skaičių ir siekdama pagal NŽT pateiktą informaciją patenkinti visų piliečių, pageidaujančių naujų žemės sklypų, poreikį, atliko preliminarią Savivaldybės teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, analizę ir įvertino tą aplinkybę, kad Savivaldybės tarybai patvirtinus naują Bendrąjį planą, Savivaldybės administracija galėtų suplanuoti NŽT rašte nurodytą sklypų skaičių. Šiuo metu dėl [...] nurodytų aplinkybių nepatvirtinus Bendrojo plano, kuriame numatytos papildomos teritorijos piliečių nuosavybės teisėms į žemę atkurti, Savivaldybės administracija dar kartą ieškos galimybės suprojektuoti papildomas teritorijas pagal galiojančią Bendrąjį planą ir radusi papildomų teritorijų, kuriose galėtų būti formuojami žemės sklypai nuosavybės teisėms į žemę atkurti, teiks Savivaldybės administracijos direktoriui tvirtinti papildomų teritorijų, kuriose dar bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą, priimant sprendimą, kad daugiau laisvos valstybinės žemės, kurioje galima būtų projektuoti naujus valstybinės žemės sklypus nuosavybės teisėms į žemę atkurti, Vilniaus mieste nėra. [...].“

10. ŽŪM, Savivaldybės administracijos ir NŽT atstovų posėdžio 2020 m. birželio 23 d. protokole Nr. 8D-262(5.50) nurodyta, kad 2020 m. birželio 16 d. įvyko posėdis, kuriame:

„[...] **DARBOTVARKĖ:** Dėl nuosavybės teisių atkūrimo Vilniaus mieste spartinimo galimybių.

SVARSTYTA. Siekdama užtikrinti Ministro Pirmininko pavedimo, įforminto Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2020 m. gegužės 25 d. rezoliucija Nr. S-2246 (toliau –

Pavedimas), įvykdymą, ŽŪM organizavo pasitarimą, kuriame buvo aptariami veiksmai, siekiant įgyvendinti Vyriausybės įsipareigojimą užbaigti žemės gražinimo procesą Vilniaus mieste Vyriausybės programoje nustatytais terminais.

[...] Posėdžio pirmininkas pažymėjo, kad **nors susitikimai su NŽT ir Savivaldybės administracijos atstovais dėl nuosavybės teisių atkūrimo Vilniaus mieste spartinimo vyksta reguliariai, tačiau Savivaldybės administracijai laiku nevykdant priimtų įsipareigojimų, esminių pasikeitimų šiame procese nevyksta.**

[...]

Savivaldybės administracijos atstovė, Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja D. N., informavo posėdžio dalyvius apie nuveiktus ir planuojamus nuveikti darbus, siekiant, kad piliečių, pageidaujančių susigrąžinti žemę Vilniaus mieste lūkesčiai būtų patenkinti ir, kad kuo mažesniai skaičiui piliečių reikėtų priimti sprendimus atkurti nuosavybės teises atlyginant pinigais, D. N. viso posėdžio metu ne kartą pabrėžė, kad **Savivaldybės administracija gauna nemažai nepatenkintų piliečių skundų dėl nuosavybės teisių atkūrimo pinigais, todėl Savivaldybės administracija nuolat imasi veiksmų (pakartotinai vertina laisvos neužstatytos žemės poreikį visuomenės interesams tenkinti), kad nepatenkintų piliečių būtų kuo mažiau. Dėl šios priežasties negali laiku įvykdyti susitikimuose su NŽT priimtų įsipareigojimų.**

Taip pat D. N. įsipareigojo informaciją, reikalingą įvykdyti Pavedimą, pateikti anksčiau, nei nurodyta ŽŪM 2020 m. birželio 1 d. rašte Nr. 2D-1681(12.147E.), t. y. iki š. m. liepos 3 d.

Ministro Pirmininko patarėja L. P. taip pat informavo posėdžio dalyvius apie gaunamų piliečių nusiskundimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo būdo (nesutinka su nuosavybės teisių atkūrimo būdu, atlyginant pinigais), ir iškelė mintį, kad galbūt reikėtų keisti teisės aktus, reglamentuojančius nuosavybės teisių atkūrimą miestuose, numatant galimybę sugrąžinti žemę piliečiams ir valstybės išperkamai žemei priskirtuose žemės plotuose. Tačiau posėdžio dalyviams tokios minties nepalaikant, diskusija šiuo klausimu nebuvo toliau plėtojama.

NŽT direktoriaus L. Č. nuomone, reikėtų įvertinti Vyriausybės užsibrėžtą tikslą baigti žemės gražinimą Vilniaus mieste 2020 m. III ketvirtyje, nes teisės aktų keitimas nuosavybės teisių atkūrimo proceso pabaigoje nepadėtų išspręsti problemos, o tik atitolintų šio proceso pabaigą dar keletui metų.

Tęsiant diskusiją, Posėdžio pirmininkas priminė Savivaldybės administracijos atstovams, kad svarbu vykdyti priimtus įsipareigojimus ir pasiūlė protokole užfiksuoti galutinius, 2020 m. sausio 23 d. įvykusio tarpinstitucinio pasitarimo metu priimtų įsipareigojimų įvykdymo terminus.

NUTARTA.

1. Įpareigoti savivaldybės administraciją:

[...]

1.2. Dokumentus dėl 23 ha teritorijos nuosavybės teisėms atkurti, NŽT Skyriui pateikti iki 2020 m. rugpjūčio 20 d.;

1.3. Reikiamą naujų žemės sklypų skaičių (apie 50 ha teritorijų), piliečiams, kurie Vilniaus mieste pageidauja gauti naujus žemės sklypus nuosavybės teisėms atkurti, NŽT Skyriui pateikti per 2021 m. I ketvirtį.

2. Kitą susitikimą organizuoti NŽT Centriniam padalinyje iki š. m. rugpjūčio 25 d.“

11. Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo, pavaduojančio Savivaldybės administracijos direktorių, **2020 m. rugpjūčio 3 d.** įsakyme Nr. 30-1728/20 nurodyta:

„Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsniu:

1. Tvirtinu Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą (pridedama), kuriuo papildomas Savivaldybės administratoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 30-3411 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo

tvirtinimo“ patvirtintas Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašas.

2. Nustatau, kad **daugiau laisvos (neužstatytos) žemės, kurioje galėtų būti projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti ir suteikti piliečiams neatlygintinai, pagal NŽT Skyriaus įsakymu patvirtintą eilę, nėra.**“

12. Pasitarimo NŽT su ŽŪM ir Savivaldybės administracijos atstovais posėdžio **2020 m. rugsėjo 24 d.** protokole Nr. 11S-79-(1.6) nurodyta, kad 2020 m. rugsėjo 4 d. įvyko posėdis, kuriame nutarta:

„[...]

SVARSTYTA. Nuveiktų darbų aptarimas po susitikimo, vykusio 2020 m. birželio 16 d.:

[...]

1.2. SVARSTYTA. *Dėl perduodamų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų individualiai statybai dokumentacijos perdavimo NŽT Skyriui* (pranešėjai Savivaldybės administracijos atstovai).

Savivaldybės administracijos atstovai informavo, kad Savivaldybės administracijos direktorius 2020 m. balandžio 20 d. įsakymu patvirtino Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą. Šiame sąrašė įrašytos 46 teritorijos (apytikslis plotas 33,37 ha), kuriose yra numatyta formuoti naujus žemės sklypus individualiai statybai ar kitai paskirčiai piliečių nuosavybės teisėms atkurti. Savivaldybės administracijos direktorius 2020 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu patvirtino Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą. Šiame sąrašė papildomai įrašyta 30 teritorijų (apytikslis plotas 21,40 ha), kuriose taip pat yra numatyta formuoti naujus žemės sklypus individualiai statybai ar kitai paskirčiai piliečių nuosavybės teisėms atkurti. **Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja D. N. pažymėjo, kad tai baigtinis sąrašas, kuriuose bus formuojami nauji žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms atkurti.**

Savivaldybės administracijos atstovai informavo, kad dėl 33,37 ha teritorijų, kuriose bus formuojami nauji žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms atkurti, jau yra pradėtos projekto rengimo planavimo procedūros. Dėl projekto rengimo reikalavimų pateikimo per ŽPDRIS kreiptasi į NŽT Skyrių. **Dėl naujai patvirtintų 21,4 ha teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms atkurti Savivaldybės administracija tik pradės projekto rengimo planavimo procedūras, kurios užtruks apie vienerius metus.**

NŽT atstovai pažymėjo, kad iš pateiktos informacijos apie patvirtintas teritorijas, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai, nėra aišku kiek šiose teritorijose bus suformuota naujų žemės sklypų piliečių nuosavybės teisėms atkurti, ir ar jų pakaks piliečiams, kurie įrašyti į pageidaujančių gauti naujus žemės sklypus eilę. Taip pat atkreipė dėmesį, kad ŽŪM 2020 m. birželio 16 d. įvykusiame pasitarime buvo numatyta iki 2020 m. rugpjūčio 20 d. NŽT Skyriui pateikti Savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintus detaliuosius planus, žemės sklypų planus, prilyginamus detaliojo teritorijų planavimo dokumentui, arba žemės valdos projektus ir žemės sklypų kadastro duomenų bylas dėl 23 ha teritorijos nuosavybės teisėms atkurti, tačiau **Savivaldybės administracija Skyriui pateikė teritorijų planavimo dokumentus ir naujų žemės sklypų kadastro duomenų bylas tik dėl 8,5608 ha teritorijos (24 nauji žemės sklypai).**

Pažymėtina, kad ŽŪM, vykdydama Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko Pavedimą, įformintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2020 m. gegužės 25 d. rezoliucija Nr. S-2246, dėl veiksmų siekiant įgyvendinti Vyriausybės įsipareigojimą užbaigti žemės gražinimo

procesą Vyriausybės programoje numatytais terminais, 2020 m. birželio 1 d. Nr. 2D-1681-(12.147 E) raštu Nr. „Dėl nuosavybės teisių atkūrimo Vilniaus mieste proceso spartinimo“ taip pat pageidavo iki š. m. rugpjūčio 24 d. parengti ir ŽŪM pateikti suderintą detalią informaciją apie visus numatytus žemės sklypus, kurie bus skirti piliečių nuosavybės teisėms į žemę Savivaldybės teritorijoje atkurti. Tačiau **Savivaldybei neįvykdžius Tarpinstitucinio susitikimo metu prisiimtų Įsipareigojimų, nuosavybės teisių atkūrimo piliečiams procesas yra užsitęsęs.**

NŽT Skyriaus atstovai informavo, kad **pagal NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1091-(14.49.2 E.)** „Dėl piliečių, pageidaujančių naujų žemės sklypų individualiai statybai už Vilniaus miesto savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje bei Grigiškių mieste turėtą žemę, eilių patvirtinimo“ **patvirtintą eilę, Vilniaus mieste gauti naują ir/ar naują lygiavertį žemės sklypą pageidauja 2133 piliečiai (1750 piliečių naujų žemės sklypų, 383 piliečiai naujų lygiavertį žemės sklypų).**

Naujų žemės sklypų individualiai statybai, perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams, skirstymo komisijos posėdžiai NŽT Skyriuje numatyti 2020 m. rugsėjo 17 d. – spalio 28 d. Organizuojant skirstymo komisijos posėdžius NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1484-(14.49.2 E.) „Dėl piliečių, kuriems bus pasiūlyta gauti neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus Vilniaus mieste, sąrašo patvirtinimo“ patvirtintas Piliečių, kuriems bus siūloma rinktis neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus Vilniaus mieste, sąrašas, kuriame įrašyta 1000 piliečių.

NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1583-(14.49.2 E.) „Dėl siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų, Vilniaus mieste, sąrašo patvirtinimo“ patvirtintas Siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų, Vilniaus mieste, sąrašas, kuriame įrašyti 505 nauji žemės sklypai (jų dalys).

NUTARTA. Savivaldybės administracija iki 2020 m. spalio 9 d. pateiks informaciją ŽŪM ir NŽT Skyriui apie visus planuojamus žemės sklypus piliečių nuosavybės teisėms atkurti.

1.3. SVARSTYTA. *Dėl detaliųjų planų rengimo eigos* (pranešėjai Savivaldybės administracijos atstovai).

Savivaldybės administracijos atstovai informavo, kad yra patvirtinti du detalieji planai, kuriuose suprojektuoti nauji žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms atkurti, taip pat, kad bus vykdomi naujų žemės sklypų kadastriniai matavimai. Taip pat informavo, kad vienas detalusis planas buvo atmestas, nes Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija reikalauja, kad būtų suplanuoti inžineriniai tinklai, todėl pažymėjo, kad šio teritorijų planavimo dokumento procesas užsitęs.

NŽT Skyriaus atstovai informavo, kad išduodant reikalavimus tiek per ŽPDKJS, tiek per TPDRIS laikosi teisės aktais nustatytų terminų, taip pat pageidavo, kad Savivaldybės administracija informuotų NŽT specialistus, kad yra pateikti naujų žemės sklypų dokumentai derinimui.

NUTARTA. Savivaldybės administracijos ir NŽT Skyriaus atstovams bendradarbiauti derinant teritorijų planavimo dokumentus.

2. SVARSTYTA. *Dėl Savivaldybės administracijos ir NŽT Skyriaus nuosavybės teisių atkūrimo proceso stebėsenos* (Savivaldybės administracijos ir NŽT Skyriaus priimtų sprendimų) (pranešėjai NŽT atstovai).

NŽT direktoriaus pavaduotojas A. B. pažymėjo, kad tikslinga turėti koncentruotą informaciją apie Savivaldybės administracijos naujų žemės sklypų teritorijų planavimo dokumentų ar žemės valdos projektų rengimą, natūra grąžintinių žemės sklypų formavimą, taip pat numatomą žemės sklypų kadastro duomenų bylų perdavimo NŽT datą, NŽT Skyriuje žemės sklypų kadastro duomenų patikrinimo datą, pasirinktų naujų žemės sklypų skaičių, priimtų sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo skaičių. NŽT nuosavybės teisių atkūrimo stebėseną pasiūlė naujai rengiamiems teritorijų planavimo dokumentams ar žemės valdos projektams pildant nustatytos formos lentelę apie šių dokumentų rengimo eigą ir viešai skelbiant.

Savivaldybės administracijos atstovai informavo, kad informacija apie pradėtus rengti teritorijų planavimo dokumentus ir žemės valdos projektus yra renkama, tačiau ši informacija galėtų būti papildyta pagal NŽT pasiūlytus stebėsenos parametrus prieš tai įvertinus jau turimą duomenų bazę Savivaldybės administracijos ir NŽT pasiūlymus. Taip pat pažymėjo, kad NŽT specialistams suteiks prieigą dėl teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų rengimo eigos stebėsenos.

NUTARTA.

2.1. Pritarti viešai stebėsenai dėl teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų rengimo eigos.

2.2. Savivaldybės administracijai papildyti skelbiamą informaciją apie teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų numatytą planavimo pradžią ir pabaigą, suteikti galimybę dėl prisijungimo NŽT specialistams atliekant teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų rengimo vieša stebėseną.

[...]

5. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Vilniaus ir Alytaus apskrityse tarpinstitucinio susitikimo metu pageidavo, kad Savivaldybės administracija suteiktų prieigą Vyriausybės atstovo įstaigai atliekant teritorijų planavimo dokumentų ir žemės valdos projektų rengimo viešą stebėseną.

NUTARTA. Savivaldybės administracijai spręsti klausimą suteikti prieigą Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo įstaigai Vilniaus ir Alytaus apskrityse.

6. SVARSTYTA. Kito tarpinstitucinio susitikimo organizavimo vieta ir data.

NUTARTA. Kitą tarpinstitucinį susitikimą organizuos Savivaldybės administracija, numatyta data 2020 metų gruodžio mėnesį.“

13. Savivaldybės administracijos **2020 m. spalio 2 d.** rašte Nr. A51-123186/20(2.14.2.12E-ŽEM) ŽŪM nurodyta:

„**Savivaldybė**, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsipareigojimą užbaigti nuosavybės teisių atkūrimo ir žemės grąžinimo procesą Vyriausybės programoje nustatytais terminais, teritorijų planavimo dokumentų, žemės valdos projektų rengimą bei **žemės sklypų, skirtų nuosavybės teisėms atkurti, projektavimą laiko prioritetine sritimi.**

Savivaldybės administracijos direktorius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsniu, atsižvelgdamas į Vilniaus miesto Bendrojo plano sprendinius, 2017 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 30-3411 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino 52 teritorijas, kurių bendras plotas 426,45 ha; 2019 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 30-1646/19 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino 16 teritorijų, kurių bendrasis plotas 15,51 ha; 2020 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 30-898/20 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino 46 teritorijas, kurių bendrasis plotas 33,37 ha; 2020 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. 30-1728/20 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino dar 30 teritorijų, kurių bendrasis plotas 21,40 ha, ir nustatė, kad **tai yra baigtinis sąrašas teritorijų, kuriose pagal parengtus teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus suprojektuoti žemės sklypai bus perduoti NŽT Skyriui pagal kompetenciją spręsti nuosavybės teisių į žemę atkūrimo klausimus.**

Pažymime, kad Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 19 punktu nustatyta, jog teritorijų planavimas, savivaldybės Bendrojo plano ar savivaldybės dalių bendrųjų planų ir detaliųjų planų sprendinių įgyvendinimas yra savarankiškoji savivaldybių funkcija.

Savivaldybė, siekdama įgyvendinti Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius, rengdama teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdų projektus ir projektuodama naujus valstybinės žemės sklypus nuosavybės teisėms atkurti, privalo atsižvelgti į kiekvienos konkrečios planuojamos teritorijos urbanistinį kontekstą, inžinerinės ir susisiekimo infrastruktūros poreikį, gamtosauginius ir kitus reikalavimus, taip pat būsimiesiems sklypų savininkams užtikrinti tinkamą suprojektuotų naujų žemės sklypų naudojimą pagal atitinkamus žemės sklypų naudojimo būdus. Todėl **pateikti tikslų ir galutinį naujų valstybinės žemės sklypų, skirtų nuosavybės teisėms atkurti, skaičių nėra galimybės, kol nėra baigtos teritorijų planavimo ir žemės sklypų suprojektavimo procedūros.**“

Informuojame, kad dalyje minėtas Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais patvirtintų teritorijų parengti detalieji planai ar žemės valdų projektai ir pagal juos suprojektuoti nauji įvairaus dydžio gyvenamojo, komercinio, gamybinio ar pramonės ir sandėliavimo naudojimo būdo valstybinės žemės sklypai jau yra perduoti NŽT Skyriui – 2018 m. – 479 sklypai, 2019 m. – 305 sklypai, vien 2020 m. – 83 138,25 ha bendrojo ploto žemės sklypai, kurie gali būti suteikti neatlygintinai, taip pat ir bendrosios dalinės nuosavybės teise, 1152 piliečiams, pageidaujantiems gauti naują žemės sklypą. Taip pat informuojame, kad yra parengti dar 38 gyvenamojo ir 2 (1,5357 ha bendrojo ploto) komercinio naudojimo būdo naujų valstybinės žemės sklypų dokumentai, į kuriuos gali būti atkurtos nuosavybės teisės 53 piliečiams. Tačiau, atsižvelgiant į NŽT Skyriaus prašymą vienu lydraščiu perduoti kiek įmanoma didesnę suprojektuotų naujų valstybinės žemės sklypų skaičių, šie sklypai dar nėra perduoti.

Atkreiptinas dėmesys, kad NŽT interneto puslapyje viešai skelbiamoje informacijoje nurodyta, kad pagal NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1091-(14.49.2E) patvirtintą eilę už Savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje turėtą žemę naują valstybinės žemės sklypą pageidauja gauti 1750 piliečių, o 383 piliečiai pageidauja lygiaverčių žemės sklypų.

Atsižvelgdami į šiuos duomenis ir į rengiamus Savivaldybės administracijos direktoriaus sąrašais patvirtintų teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdos projektus, pažymime, kad **Savivaldybė projektuoja daug didesnę naujų valstybinės žemės sklypų, skirtų nuosavybės teisėms atkurti, skaičių, nei yra poreikis.**

Galutinį naujų valstybinės žemės sklypų, skirtų nuosavybės teisėms atkurti, sąrašą pateiksime tik tada, kai teisės aktų nustatyta tvarka bus parengti ir patvirtinti visų planuojamų teritorijų detalieji planai ar žemės valdos projektai, t. y. iki 2021 m. III ketvirčio.“

14. Savivaldybės administracijos **2020 m. spalio mėn.** pateiktais duomenimis:

„[...] Savivaldybės administracijos direktorius 2020 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 30-898/20 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms i miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino 46 33,37 ha bendro ploto teritorijas; 2020 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. 30-1728/20 „Dėl Vilniaus miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašo tvirtinimo“ patvirtino dar 30 21,40 ha bendro ploto teritorijų, kuriose projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti ir **nustatė, kad daugiau laisvos (neužstatytos) žemės, kurioje galėtų būti projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti ir suteikti piliečiams neatlygintinai pagal NŽT Skyriaus įsakymu patvirtintą eilę, nėra.**

Planuojamų teritorijų sąrašai ir kita informacija skelbiama Savivaldybės interneto svetainės puslapyje <https://vilnius.lt/lt/savivaldybe/miesto-pletra/zemes-klausimai/>.

[...] pagal NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1091-(14.49.2E) patvirtintą eilę už Savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje turėtą žemę naują

valstybinės žemės sklypą pageidauja gauti 1750 piliečių, o 383 piliečiai pageidauja lygiaverčių žemės sklypų.

[...] Po 2020 m. sausio 23 d. įvyko du tarpinstituciniai pasitarimai dėl veiksmų ir priemonių taikymo, siekiant paspartinti naujų valstybinės žemės sklypų projektavimo ir nuosavybės teisių į žemę atkūrimo procesą Vilniaus mieste.

[...]

Pažymime, kad rengiant BP buvo nustatytos laisvos valstybinės žemės teritorijos, kurioms galėtų būti rengiami žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentai ir projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti. Tačiau **atkreipiame dėmesį, kad šiuo metu Savivaldybė planuoja didesnę teritoriją, kuriose projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti ir suteikti piliečiams neatlygintinai, nei yra poreikis pagal NŽT viešai skelbiamą informaciją. Dėl to rengiamo BP sprendiniai neturi įtakos nuosavybės teisių į žemę atkūrimo procesui.** [...].“

15. NŽT 2020 m. spalio mėn. pateiktais duomenimis:

„[...] pagal NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1091-(14.49.2E.) „Dėl piliečių, pageidaujančių naujų žemės sklypų individualiai statybai už Vilniaus miesto savivaldybei iki 1995 m. birželio 1 d. priskirtoje teritorijoje bei Grigiškių mieste turėtą žemę, eilų patvirtinimo“ patvirtintą eilę Vilniaus mieste gauti naują ir (ar) naują lygiavertį žemės sklypą pageidauja 2133 piliečiai (1750 piliečių naujų žemės sklypų, 383 piliečiai naujų lygiaverčių žemės sklypų).

NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. rugpjūčio 12 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1583-(14.49.2 E.) „Dėl siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste sąrašo patvirtinimo“ patvirtintas Siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste sąrašas (pridedama), kuriame įrašyti 505 nauji žemės sklypai individualiai statybai ar kitai paskirčiai.

Nuosavybės teisių atkūrimo sąlygas ir tvarką nustatančio Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalyje nurodyta, kad jeigu mieste naujų žemės sklypų yra tiek, kad visiems piliečiams, turintiems teisę pagal šį įstatymą šiame mieste atkurti nuosavybės teises, perduodant neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus, būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn po naują žemės sklypą, tačiau šie piliečiai Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka kviečiami rinktis iš šiame mieste suformuotų naujų žemės sklypų, kvietime nurodytu laiku neatvyksta (išskyrus neatvykimą dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių) rinktis arba atvykę per vieną mėnesį nuo kvietime nurodytos datos nepasirenka iš siūlomų naujų žemės sklypų, arba jiems naujų žemės sklypų perduoti neatlygintinai nuosavybėn nėra galimybių dėl laisvos žemės fondo žemės šiame mieste trūkumo, naujų žemės sklypų nepasirinkusiems ar (ir) negavusiems neatlygintinai nuosavybėn piliečiams nuosavybės teisės atkuriamos atlyginant pinigais. Piliečiams, kurie esant išvardytoms sąlygoms nepasirinko ar (ir) negavo neatlygintinai nuosavybėn šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodytų naujų žemės sklypų, kompensuojama vidutinė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyto dydžio žemės sklypo atitinkamame mieste vertės pinigų suma, kurią nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 38 punkte.

Kaip matyti iš įvardytų teisės aktų, įstatymų leidėjas yra aiškiai ir nedviprasmiškai įvardijęs, kad piliečiams, pageidavusiems gauti neatlygintinai nuosavybėn naują žemės sklypą mieste, nuosavybės teisės gali būti atkuriamos pinigais tik tuo atveju, kai žemės sklypų tame mieste yra tiek, kad visiems piliečiams, turintiems teisę pagal šį įstatymą šiame mieste atkurti nuosavybės teises, būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn po naują žemės sklypą, tačiau šie piliečiai nurodytu laiku neatvyksta (išskyrus neatvykimą dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių) rinktis arba atvykę per vieną mėnesį nuo kvietime nurodytos datos nepasirenka iš siūlomų naujų žemės sklypų, arba jiems naujų žemės sklypų perduoti neatlygintinai nuosavybėn nėra galimybių dėl laisvos žemės

fondo žemės šiame mieste trūkumo. Remiantis teisiniu reglamentavimu, **konstatuotina, kad šiuo metu perduodamų neatlygintinai naujų žemės sklypų poreikis Vilniaus mieste būtų - 1 628 (iš 2 133 atėmus 505).**

[...] ŽŪM 2020 m. birželio 16 d. įvykusiame pasitarime [...] buvo numatyta pateikti Savivaldybės administracijos direktoriaus patvirtintus detaliuosius planus, žemės sklypų planus, prilyginamus detaliojo teritorijų planavimo dokumentui, arba žemės valdos projektus ir žemės sklypų kadastro duomenų bylas dėl 23 ha teritorijos nuosavybės teisėms atkurti, tačiau Savivaldybės administracija NŽT Skyriui pateikė teritorijų planavimo dokumentus ir naujų žemės sklypų kadastro duomenų bylas tik dėl 8,5608 ha teritorijos (24 nauji žemės sklypai).

NŽT 2020 m. rugsėjo 9 d. organizuotame tarpinstituciniame pasitarime [...], dalyvaujant Lietuvos Respublikos Vyriausybės Ministro Pirmininko patarėjai L. P., Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovui Vilniaus ir Alytaus apskrityse, ŽŪM ir Savivaldybės administracijos atstovams, buvo aptarti veiksmai, kurių turėtų imtis NŽT ir Savivaldybės administracija, kad nuosavybės teisių atkūrimo į žemę procesas Vilniaus mieste būtų vykdomas efektyviau.

Šio pasitarimo metu buvo pabrėžta, kad **Vilniaus mieste gauti naują žemės sklypą pageidauja 2133 piliečiai, o Savivaldybės administracija yra pateikusi tik 505 naujus žemės sklypus piliečių nuosavybės teisėms atkurti.** Pasitarimo metu Savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotoja D. N. informavo, kad **Savivaldybės administracija patvirtino baigtinį sąrašą teritorijų (apie 55 ha), kuriose bus formuojami nauji žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms atkurti perduodant piliečiams neatlygintinai naujus žemės sklypus, tačiau NŽT, neturėdama informacijos, kiek šiose teritorijose bus suformuota naujų žemės sklypų ir ar jų pakaks visiems piliečiams, kurie įrašyti į piliečių eilę naujam žemės sklypui gauti, neturi teisinio pagrindo pagal Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį priimti sprendimų dėl nuosavybės teisių atkūrimo atlyginant pinigais.**

[...] NŽT pagal Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 38 punkto nuostatas nėra gautas Savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimas, kad dėl laisvos valstybinės žemės Vilniaus mieste trukumo perduodami nauji žemės sklypai Vilniaus mieste nebus formuojami.

[...]

Pažymėtina, kad **dėl Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbto karantino naujų žemės sklypų individualiai statybai, perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams, skirstymo komisijos posėdžiai buvo atidėti.** Šiuo metu Naujų žemės sklypų individualiai statybai, perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams, skirstymo komisijos posėdžiai NŽT Skyriuje yra vykdomi nuo 2020 m. rugsėjo 17 d. iki spalio 28 d.

Organizuojant minėto skirstymo komisijos posėdžius NŽT Skyriaus vedėjo 2020 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. 49VĮ-1484-(14.49.2) „Dėl siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste sąrašo patvirtinimo“ buvo patvirtintas Piliečių, kuriems bus pasiūlyta gauti neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus Vilniaus mieste, sąrašas, kuriame **įrašyta 1000 piliečių.** NŽT Skyrius 1000 piliečių išsiuntė pranešimus dėl numatomų vykdyti susirinkimų perduodant naują žemės sklypą individualiai statybai ar kitai paskirčiai.

NŽT Skyriaus vedėjo **2020 m. rugpjūčio 12 d.** įsakymu Nr. 49VĮ-1583-(14.49.2 E.) „Dėl siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste sąrašo patvirtinimo“ buvo **patvirtintas Siūlytinių piliečiams perduoti neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų Vilniaus mieste sąrašas, kuriame įrašyti 505 nauji žemės sklypai individualiai statybai ar kitai paskirčiai. Vykstančių susirinkimų metu 1000 piliečių pagal Piliečių eilę buvo ir šiuo metu yra siūloma pasirinkti naujus žemės sklypus (jų dalis) iš 505 žemės sklypų (jų dalių).**

Informuojame, kad laikotarpiu nuo 2020 m. rugsėjo 17 d. iki 2020 m. spalio 23 d. NŽT Skyriuje įvyko 27 susirinkimai, kurių metu 905 piliečiai buvo pakviesti rinktis naujus žemės sklypus individualiai statybai ar kitai paskirčiai. Minėtu laikotarpiu į organizuojamus susirinkimus **atvyko 319 piliečių: 182 piliečiai naujus žemės sklypus (ar jų dalis) pasirinko, iš jų: 14 piliečių**

atsisakė pasirinktų naujų žemės sklypų (ar jų dalių), i 37 piliečiai, dalyvavę susirinkime, naujų žemės sklypų nesirinko. Iš 905 kviestų piliečių 586 į susirinkimus rinktis naują žemės sklypą neatvyko. Kaip matyti, piliečiai kviečiami neatvyksta rinktis naujų žemės sklypų arba atvykę pasyviai renkasi naujus žemės sklypus, manydami, kad Savivaldybės administracija suformuos naujus žemės sklypus individualiai statybai ar kitai paskirčiai patrauklesnėje (geresnėje) Vilniaus miesto teritorijoje.

[...]

Vienas iš juridinių pagrindų NŽT priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo piliečiui perduodant neatlygintinai nuosavybėn naują žemės sklypą individualiai statybai yra miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detalieji planai arba žemės valdos projektai ir patvirtintos žemės sklypų kadastro duomenų bylos. Jeigu minėti dokumentai nėra pateikti NŽT, ši neturi teisės atkurti nuosavybės teisių į žemę.

Apibendrinama tai, kas išdėstyta, bei [...] NŽT, neturėdama informacijos, kiek (apie 55 ha teritorijose) bus suformuota naujų žemės sklypų ir ar jų pakaks visiems piliečiams, kurie įrašyti į piliečių eilę naujam žemės sklypui gauti, neturi teisimo pagrindo pagal Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo atlyginant pinigais. [...].“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

16. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolas Nr. 1, iš dalies pakeistas protokolu Nr. 11:

„Šio Protokolo signatarių, Europos Tarybos narių, vyriausybės, pasiryžusios imtis priemonių, kad bendromis pastangomis užtikrintų tam tikras teises ir laisves, ne tik tas, kurios jau yra įtrauktos į Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija), pasirašytos 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje, I skyrių,

s u s i t a r ē:

1 straipsnis. Nuosavybės apsauga.

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais. [...].“

17. Lietuvos Respublikos Konstitucijos

5 straipsnis:

„[...] Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.“

18. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo:

4 straipsnis. Vietos savivaldos principai

„Pagrindiniai principai, kuriais grindžiama vietos savivalda, yra:

[...]

6) *Savivaldybės veiklos ir savivaldybės institucijų priimamų sprendimų teisėtumo.* Savivaldybės institucijų ir kitų savivaldybės viešojo administravimo subjektų **veikla ir visais jų veiklos klausimais priimti sprendimai turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus.**“

19. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatos, galiojusios iki 2020 m. lapkričio 1 d.:

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

„Šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatą, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo

administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskusti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje.“

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

„1. *Viešasis administravimas* – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti: administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymų nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas.“

3 straipsnis. Viešojo administravimo principai:

„Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais:

1) *įstatymo viršenybės*. Šis principas reiškia, kad **viešojo administravimo subjektų** įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o **veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus**. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; [...].“

20. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo

22 straipsnis. Specialiosios nuostatos

„Savivaldybės administracijos direktorius:

1) iki 2018 m. sausio 1 d. įsakymu patvirtina miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą (su gatvių pavadinimais ir grafine informacija – planu ar schema, kuriame (kurioje) pažymėtos teritorijų ribos) ir jį viešai paskelbia savivaldybės interneto svetainėje;

2) iki 2019 m. sausio 1 d. privalo įstatymų ir Vyriausybės nustatyta tvarka į savivaldybės biudžetą pardavus valstybinės žemės sklypus pervestomis lėšomis organizuoti miesto teritorijose, nurodytose šios dalies 1 punkte, žemės valdos projektų ar teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir juos patvirtinti.“

21. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymo:

2 straipsnis. Vyriausybės atstovas

„1. **Vyriausybės atstovas yra Vyriausybės skiriamas valstybės pareigūnas, atliekantis savivaldybių veiklos administracinę priežiūrą, tai yra prižiūrintis, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės nutarimus.**“

7 straipsnis. Vyriausybės atstovo įgaliojimai

„1. Prižiūredamas, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės nutarimus, Vyriausybės atstovas:

[...]

2) kai savivaldybės administravimo subjektai nesilaiko Konstitucijos ir įstatymų, nevykdo Vyriausybės nutarimų, šio įstatymo 8 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka reikalauja, kad Konstitucijos būtų laikomasi, įstatymai būtų įgyvendinti, o Vyriausybės nutarimai įvykdyti;

[...]

4) kai savivaldybės administravimo subjektai nesutinka panaikinti ar pakeisti ginčijamą teisės aktą, atsisako įgyvendinti įstatymą ar vykdyti Vyriausybės nutarimą, kreipiasi į teismą.“

22. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas:

„Lietuvos Respublikos Seimas,

pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai – Atkuriamajam Seimui 1990 m. kovo 11 d. aktais atkūrus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, nustojo veikę svetimos valstybės primesti įstatymai, kuriais okupacinė valdžia iš Lietuvos Respublikos piliečių neteisėtai atėmė jų turėtą turtą;

pabrėždamas, kad Lietuvos Respublikos piliečių prieš okupaciją įgytos nuosavybės teisės nepanaikintos ir turi tęstinumą;

pabrėždamas, kad 1992 metais Lietuvos Respublikos piliečių valia priimta Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja ir gina valstybės, jos piliečių teises bei nuosavybę;

pabrėždamas, kad tęstinių nuosavybės teisių atkūrimas grindžiamas 1991 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“ nuostata – Lietuvos Respublikos piliečiams gražinamas išlikęs nekilnojamas turtas, o jei šios galimybės nėra, teisingai už jį atlyginama;

atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994–1996 metų nutarimus ir sprendimus ir į 1922–1940 metų žemės reformos nustatytą 150 ha ribą,

pabrėždamas, kad šio įstatymo specialiosiomis teisės normomis reglamentuojami nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo teisiniai santykiai, priima šį įstatymą.“

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis ir sąvokos

1. Šis įstatymas reglamentuoja Lietuvos Respublikos piliečių, kurių nekilnojamas turtas pagal TSRS (LTSR) įstatymus buvo nacionalizuotas ar kitaip neteisėtai nusavintas ir kurių nuosavybės teisės buvo pradėtos atkurti pagal Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“, nuosavybės teisių atkūrimo tęstinumo pripažinimo bei atkūrimo tvarką ir sąlygas įvertinant susiformavusius objektyvius visuomeninius turtinius santykius. [...].“

5 straipsnis. Nuosavybės teisių į miesto žemę atkūrimo sąlygos ir tvarka:

„[...]

2. Nuosavybės teisės į žemę, iki 1995 m. birželio 1 d. buvusią miestams nustatyta tvarka priskirtose teritorijose, atkuriamos:

[...]

3) perduodant neatlygintinai nuosavybėn piliečiui naują Vyriausybės nustatyta tvarka įrengtą arba neįrengtą žemės sklypą, [...] Piliečiui atsisakius jam perduodamo neatlygintinai nuosavybėn naujo Vyriausybės nustatyta tvarka įrengto arba neįrengto (pasirinktinai) žemės sklypo individualiai statybai, jam pageidaujant, kompensuojama vidutinė Vyriausybės nustatyto dydžio žemės sklypo tame mieste vertės pinigų suma pagal šio įstatymo 16 straipsnį. [...]“;

21 straipsnis. Specialios šio įstatymo taikymo nuostatos

„[...]

7. Jeigu mieste naujų žemės sklypų yra tiek, kad visiems piliečiams, turintiems teisę pagal šį įstatymą šiame mieste atkurti nuosavybės teises, perduodant neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus, būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn po naują žemės sklypą, tačiau šie piliečiai Vyriausybės nustatyta tvarka kviečiami rinktis iš šiame mieste suformuotų naujų žemės sklypų, kvietime nurodytu laiku neatvyksta (išskyrus neatvykimą dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių) rinktis arba atvykę per vieną mėnesį nuo kvietime nurodytos datos nepasirenka iš siūlomų naujų žemės sklypų, arba jiems naujų žemės sklypų perduoti neatlygintinai nuosavybėn nėra galimybių dėl laisvos žemės fondo žemės šiame mieste trūkumo, naujų žemės sklypų nepasirinkusiems ar (ir) negavusiems neatlygintinai nuosavybėn piliečiams nuosavybės teisės atkuriamos atlyginant pinigais. [...]“

23. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarka:

„[...]

38. Piliečių, pageidaujančių gauti neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus mieste, eilę (toliau – piliečių eilė) tvirtina žemėtvarkos skyrių vedėjai.

Žemėtvarkos skyriaus vedėjas NŽT interneto tinklalapyje skelbia piliečių eilę ir informaciją apie savivaldybės administracijos direktoriaus pateiktus naujų žemės sklypų, suprojektuotų perduoti neatlygintinai nuosavybėn, mieste detaliuosius planus ar žemės valdos projektus.

Žemėtvarkos skyrius ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki pretendentų susirinkimo, kuriame piliečiai pagal patvirtintą piliečių eilę turi teisę rinktis naujus žemės sklypus (toliau – susirinkimas), registruotu laišku pakviečia piliečius į susirinkimą, informuodamas juos apie susirinkimo laiką, vietą ir šiame punkte numatytas pasekmes dėl neatvykimo į susirinkimą, kartu nurodydamas, kada ir kur piliečiai gali susipažinti su informacija apie siūlomus rinktis naujus žemės sklypus. Susipažinimo su informacija apie siūlomus rinktis naujus žemės sklypus termino pradžia nustatoma ne vėliau nei 30 dienų iki susirinkimo. Susipažinti su informacija apie siūlomus rinktis naujus žemės sklypus piliečiai gali iki susirinkimo dienos. Informaciją apie susirinkimo vietą ir laiką, taip pat piliečių, kurie pakviesti į susirinkimą, sąrašą žemėtvarkos skyriaus vedėjas ne vėliau kaip prieš 30 dienų iki šio susirinkimo paskelbia NŽT interneto tinklalapyje. [...] Jeigu pilietis į susirinkimą neatvyksta arba atvyksta, bet nepasirenka žemės sklypo, žemės sklypas, kurį turėtų galimybę pasirinkti šis pilietis, gali būti siūlomas kitam kviestam ir atvykusiam į susirinkimą piliečiui pagal patvirtintą piliečių eilę.

Kai žemėtvarkos skyriaus siūlomų rinktis naujų žemės sklypų atitinkamame mieste skaičius yra toks, kad visiems piliečiams, turintiems teisę pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą šiame mieste atkurti nuosavybės teises, perduodant neatlygintinai nuosavybėn naujus žemės sklypus, būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn po naują žemės sklypą, tačiau šie piliečiai žemėtvarkos skyriaus kvietime nurodytu laiku neatvyksta (išskyrus neatvykimą dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių) į susirinkimą arba atvyksta į susirinkimą, bet šio susirinkimo metu nepasirenka iš siūlomų rinktis naujų žemės sklypų, jiems nuosavybės teisės atkuriamos atlyginant pinigais pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį. Jeigu iki sprendimo atkurti nuosavybės teises atlyginant pinigais žemėtvarkos skyriaus kvietime nurodytu laiku į susirinkimą neatvykusiems piliečiams priėmimo paaiškėja, kad į susirinkimą šie piliečiai neatvyko dėl ne nuo jų valios priklausančių aplinkybių, šiems piliečiams sprendimas atkurti nuosavybės teises atlyginant pinigais priimamas tik tuo atveju, kai pagal šiame punkte nustatytą tvarką šie piliečiai nepasirenka iš siūlomų naujų žemės sklypų, kurie liko nepasirinkti ankstesniame susirinkime.

[...]

Kai žemėtvarkos skyriaus siūlomų rinktis naujų žemės sklypų atitinkamame mieste skaičius yra mažesnis už į patvirtintą piliečių eilę įrašytų piliečių skaičių arba į piliečių eilę įrašytų piliečių skaičius yra toks didelis, kad dėl patalpos, kurioje organizuojamas susirinkimas, dydžio neįmanoma jų visų sutalpinti, žemėtvarkos skyrius susirinkimą organizuoja keliais etapais – paskesniu susirinkimo etapu nauji žemės sklypai, kurių nepasirenka į ankstesniu etapu organizuotą susirinkimą pakviesti piliečiai, pagal nustatytą piliečių eilę turintys pirmumo teisę pasirinkti šiuos žemės sklypus, turi būti siūlomi piliečiams, įrašytiems į piliečių eilę žemesniais eilės numeriais. Keliais etapais organizuojamas susirinkimas laikytinas vienu (tuo pačiu) susirinkimu tol, kol piliečiams pagal patvirtintą piliečių eilę siūlomi tie patys nauji žemės sklypai.

Kai atitinkamame mieste naujų žemės sklypų trūksta, kad visiems į piliečių eilę įrašytiems piliečiams šiame mieste būtų galima perduoti neatlygintinai nuosavybėn po naują žemės sklypą ir savivaldybės administracijos direktorius, įgyvendinęs Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktų nuostatose numatytus reikalavimus, raštu yra pateikęs žemėtvarkos skyriui informaciją apie savo priimtą sprendimą dėl laisvos žemės fondo žemės, kurioje būtų galima projektuoti naujus žemės sklypus, šiame mieste trūkumo, naujų žemės sklypų šiame mieste negavusiems piliečiams

nuosavybės teisės atkuriamos atlyginant pinigais pagal Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį.

[...]

98. Piliečių prašymus atkurti nuosavybės teises į žemę, mišką ir vandens telkinius nagrinėja žemėtvarkos skyriai pagal žemės, miško ar vandens telkinio buvimo vietą.

[...]

100. Sprendimus dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo priima NŽT vadovas arba jo įgaliotas žemėtvarkos skyriaus vedėjas (atskiras įsakymas dėl nuosavybės teisių į žemę, mišką ir vandens telkinius atkūrimo nepriimamas).

[...]

106. [...] Sprendimą atkurti nuosavybės teises į žemę, esančią miestuose, perduodant neatlygintinai nuosavybėn piliečiams naują žemės sklypą individualiai statybai, taip pat daržui, sodui ir kitoms panašioms reikmėms, NŽT vadovas arba jo įgaliotas žemėtvarkos skyriaus vedėjas priima pagal miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detaliuosius planus arba žemės valdos projektus ir patvirtintas žemės sklypų kadastro duomenų bylas, piliečiams pasirinkus žemės sklypą pagal nustatytą eilę [...].

Perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams naujų žemės sklypų individualiai statybai, taip pat daržui, sodui ir kitoms panašioms reikmėms, planų su nustatytais žemės sklypų ribų posūkio taškais ir riboženklių koordinatėmis valstybinėje koordinacių sistemoje rengimą organizuoja savivaldybės administracijos direktorius [...].“

24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto 2017 m. kovo 13 d. tuometės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 167, nuostatos, galiojusios 2019 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje vykusio pasitarimo (žr. pažymos 2 punktą) metu:

„[...]

3.5.2. Darbas. Regionų valdymas ir savivaldos tobulinimas, diegiant atvirumo visuomenei ir partnerystės principus, priimant sprendimus

[...]

5) Žemės gražinimo proceso užbaigimas – 2019 m. III ketvirtis. [...].“

25. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano, patvirtinto 2017 m. kovo 13 d. tuometės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 167, nuostatos, įsigaliojusios 2019 m. rugsėjo 28 d.:

„[...]

3.5.2. Darbas. Regionų valdymas ir savivaldos tobulinimas, diegiant atvirumo visuomenei ir partnerystės principus, priimant sprendimus

[...]

6) Žemės gražinimo proceso užbaigimas Vilniaus mieste [...] – 2019 m. III ketvirtis – 2020 m. III ketvirtis. [...].“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

26. EŽTT 2019 m. sausio 15 d. paskelbė sprendimą dėl teisingo atlyginimo byloje *Grigolovič prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 54882/10). Dar **2017 m. spalio 10 d. sprendimu EŽTT buvo nustatęs Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimą, nes iki šiol nėra nei atkurtos nuosavybės teisės į turėtą žemę, nei išmokėta kompensacija. Nors EŽTT sutiko, kad valstybei žemės gražinimas yra sudėtingas procesas, vis dėlto nusprendė, kad dėl valdžios institucijų delsimo pareiškėjas patyrė nežinomybę, pernelyg didelę naštą.**

EŽTT pasiūlė šalims susitarti, tačiau susitarimas nebuvo pasiektas – pareiškėjas reikalavo už tėvo turėtą žemę rinkos vertės kainos 585 072 eurų turtinei žalai atlyginti ir 16 000 eurų neturtinei žalai atlyginti, o Vyriausybės nuomone, toks reikalavimas buvo nepagrįstas, nes valstybė nėra įpareigota atlyginti rinkos verte už sovietmečiu nacionalizuotą žemę. Pareiškėjas buvo įtrauktas 1650 numeriu į eilę 0,12 ha sklypui individualiai statybai Vilniuje gauti, tačiau dėl žemės trūkumo nebus įmanoma suteikti lygiavertį – žemės sklypą Vilniuje, todėl už likusią dalį skirtina pinigine kompensacija.

EŽTT konstatavo, kad kompensacijos dydis už seniai prarastas nuosavybės teises gali būti įvertintas pagal nacionalinėje teisėje nustatytas metodikas, o ne pagal rinkos vertę. Todėl pareiškėjui priteisė 26 100 eurų sumą turtinei žalai atlyginti. Be to, **dėl užtrukusio nuosavybės teisių atkūrimo proceso patvirtino pareiškėjo patirtą neturtinę žalą, priteisdamas 6 500 eurų neturtinės žalos atlyginimui.**

27. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime byloje Nr. 51/01-26/02-19/03-22/03-26/03-27/03 konstatavo:

„[...] Valstybės tarnyba turi veikti paklusdama tik Konstitucijai ir teisei. Kiekviena valstybės ar savivaldybės institucija, per kurią vykdomos valstybės funkcijos, **kiekvienas valstybės tarnautojas turi paisyti teisėtumo reikalavimų. Valstybės tarnautojai turi nepiktnaudžiauti** jiems nustatytomis galiomis, **nepažeisti teisės aktų reikalavimų.** [...] Konstitucinis Teismas 2004 m. liepos 1 d. nutarime ir 2004 m. lapkričio 5 d. išvadoje konstatavo, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas **atsakingo valdymo principas.** Valdžios atsakomybė visuomenei – teisinės valstybės principas, kuris įtvirtintas Konstitucijoje nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms [...].“

28. Vilniaus apygardos teismo 2012 m. kovo 26 d. sprendime civilinėje byloje Nr. 2A-616-160/2012 dėl nepagrįstų Kauno apygardos prokuratūros ir Generalinės prokuratūros sprendimų, kuriais atsisakyta ginti viešąjį interesą, atkuriant nuosavybės teises, nurodyta:

„[...] 1990 m. kovo 11 d. paskelbus aktą „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“, 1991 m. birželio 18 d. įstatymu Nr. I-1454 „Dėl piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atstatymo tvarkos ir sąlygų“, buvo nustatyta tvarka dėl nacionalizuoto ar kitaip neteisėtai suvisuomeninto nekilnojamojo turto, kuris šio įstatymo priėmimo dieną buvo valstybinių, kooperatinių organizacijų (įmonių) ar kolūkio žinioje, nuosavybės teisių atkūrimo. Šiuo įstatymu buvo išreikšta visuomenės valia sugrąžinti nekilnojamąjį turtą tiems asmenims ar jų turto paveldėtojams, iš kurių šis turtas buvo neteisėtai, kitos valstybės valia, nusavintas ir kurie pageidavo jį susigrąžinti. **Turto grąžinimo klausimų teisingas išsprendimas buvo ir yra pavestas valstybinėms institucijoms, nuosavybės teisių atkūrimas yra prioritetas valstybės ir visuomenės uždavinys. Taigi sprendimų dėl nekilnojamojo turto grąžinimo priėmimas ir sprendimų teisėtumo užtikrinimas ir tinkamas valstybės institucijų funkcijų vykdymas, yra viešojo intereso dalis.** [...].“

Tyrimo išvados

29. Atsižvelgiant į tyrimo metu gautą informaciją, atkreiptinas dėmesys į šiuos momentus:

29.1. ŽŪM 2018 metų pabaigoje konstatavo, kad Vilniaus mieste susidariusi sudėtinga situacija, sprendžiant nuosavybės teisių atkūrimo klausimus – Vilniaus mieste nuosavybės teisės buvo atkurtos tik 56,42 proc. prašymus pateikusių piliečių, o liko atkurti nuosavybės teises 3508 piliečiams į 2284,73 ha plotą. Viena iš pagrindinių priežasčių, trukdančių efektyviai spręsti nuosavybės teisių atkūrimo klausimą buvo nurodytas vangus naujų žemės sklypų Vilniaus mieste formavimas ir laisvos (neužstatytos) žemės, kurioje būtų galima projektuoti (planuoti) naujus žemės sklypus, trūkumas (žr. pažymos 3 punktą). Pagal 2019 m. kovo 13 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijoje vykusio pasitarimo dėl žemės reformos eigos metu ŽŪM pateiktus

duomenis, Vilniaus mieste perduotinų neatlygintinai nuosavybėn naujų žemės sklypų poreikis buvo 2677 (žr. pažymos 4 punktą).

29.2. Žemės grąžinimo proceso užbaigimo terminas 2017 m. kovo 13 d. tuometės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 167 patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane buvo nustatytas 2019 m. III ketvirtis (žr. pažymos 24 punktą). Šis terminas 2019 m. rugsėjo 8 d. buvo pratęstas, galutinę žemės grąžinimo proceso pabaigos Vilniaus mieste datą nustatant 2020 m. III ketvirtį (žr. pažymos 25 punktą).

29.3. Atkūrimo įstatyme nustatyta, kad vienas iš nuosavybės teisių atkūrimo būdų yra naujo žemės sklypo laisvose (neužstatyose) teritorijose perdavimas pretendentų nuosavybėn neatlygintinai (žr. pažymos 22 punktą).

Atkūrimo įstatymo įgyvendinimo tvarkos 106 punkte (žr. pažymos 23 punktą) nurodyta, kad NŽT vadovas arba jo įgaliotas teritorinio skyriaus vedėjas sprendimą atkurti nuosavybės teises į žemę, esančią miestuose, perduodant neatlygintinai nuosavybėn piliečiams naują žemės sklypą individualiai statybai, taip pat daržui, sodui ir kitoms panašioms reikmėms, priima pagal miestų teritorijų dalių, žemės sklypų grupių, žemės sklypų detaliuosius planus arba žemės valdos projektus ir patvirtintas žemės sklypų kadastro duomenų bylas, piliečiams pasirinkus žemės sklypą pagal nustatytą eilę. Perduodamų neatlygintinai nuosavybėn piliečiams naujų žemės sklypų individualiai statybai, taip pat daržui, sodui ir kitoms panašioms reikmėms, planų su nustatytais žemės sklypų ribų posūkio taškais ir riboženklų koordinatėmis valstybinėje koordinacinių sistemoje rengimą organizuoja savivaldybės administracijos direktorius.

Pagal Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį, mieste naujų žemės sklypų esant užtektinai visiems pretenduojantiems į naują žemės sklypą, tačiau šiems piliečiams nurodytu laiku neatvykus pasirinkti sklypo arba atvykus per vieną mėnesį nuo kvietime nurodytos datos nepasirinkus iš siūlomų naujų žemės sklypų, nuosavybės teisės atkuriamos atlyginant pinigais (žr. pažymos 22 punktą).

29.4. Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsnyje savivaldybių administracijų direktoriams buvo nustatyta pareiga iki 2018 m. sausio 1 d. įsakymu patvirtinti miesto teritorijų, kuriose bus formuojami perduodami neatlygintinai nuosavybėn nauji žemės sklypai piliečiams nuosavybės teisėms į miesto žemę atkurti, sąrašą (su gatvių pavadinimais ir grafine informacija – planu ar schema, kuriame (kurioje) pažymėtos teritorijų ribos) ir jį viešai paskelbti savivaldybės interneto svetainėje; iki 2019 m. sausio 1 d. įstatymų ir Vyriausybės nustatyta tvarka į savivaldybės biudžetą pardavus valstybinės žemės sklypus pervestomis lėšomis organizuoti miesto teritorijose, nurodytose šios dalies 1 punkte, žemės valdos projektų ar teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir juos patvirtinti (žr. pažymos 20 punktą).

29.5. Vykdamas Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalyje nustatytus įpareigojimus, laisvos valstybinės žemės teritorijų, kuriose planuota suprojektuoti naujus žemės sklypus nuosavybės teisių atkūrimui, sąrašas buvo patvirtintas Savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 30-3411, kuris vėliau buvo pildomas naujomis teritorijomis (žr. pažymos 5 punktus).

29.6. Savivaldybės administracijos Miesto plėtros departamentas 2019 m. balandžio 29 d. informavo, kad artimiausiu metu bus priimtas Savivaldybės administracijos direktoriaus sprendimas apie laisvos valstybinės žemės, kurioje būtų galima projektuoti naujus valstybinės žemės sklypus, trūkumą Vilniaus mieste (žr. pažymos 5 punktą). Konstatuota, kad Vilniaus mieste nebėra laisvos neužstatytos žemės, kurioje būtų galimas naujų žemės sklypų nuosavybės teisių atkūrimui projektavimas (žr. pažymos 7 punktą).

29.7. Savivaldybės administracijoje 2020 m. balandžio 24 d. buvo papildomai patvirtintos 46 teritorijos (33,37 ha bendro ploto), kuriose planuota formuoti naujus valstybinės žemės sklypus nuosavybės teisių atkūrimui, o 2020 m. rugpjūčio 3 d. papildomai patvirtinta dar 30 tokių teritorijų (21,40 ha bendro ploto) (žr. pažymos 14 punktą).

29.8. Savivaldybės administracijoje 2020 m. rugpjūčio 3 d. priimtu įsakymu nustatyta, kad

daugiau laisvos (neužstatytos) žemės, kurioje galėtų būti projektuojami nauji valstybinės žemės sklypai nuosavybės teisėms atkurti ir suteikti piliečiams neatlygintinai pagal NŽT Skyriaus patvirtintą eilę, nėra (žr. pažymos 11 punktą).

29.9. NŽT Seimo kontrolierę informavo, kad Savivaldybės administracija laiku nevykdė žemės reformos spartinimo tikslais organizuotų tarpinstitucinių pasitarimų metu priimtų protokolinių nutarimų, dėl ko NŽT Skyrius neturi galimybių tinkamai įgyvendinti šiai institucijai pavestas pareigas (žr. pažymos 15 punktą).

29.10. 2020 m. rugsėjo 4 d. tarpinstituciniame pasitarime (žr. pažymos 12 punktą) buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad Vilniaus mieste gauti naują žemės sklypą pageidauja 2133 piliečiai, o Savivaldybės administracija yra pateikusi tik 505 naujus žemės sklypus piliečių nuosavybės teisėms atkurti.

Nors Savivaldybės administracijos atstovai informavo, kad Savivaldybės administracija patvirtinusi baigtinį sąrašą teritorijų (apie 55 ha), kuriose bus formuojami nauji žemės sklypai piliečių nuosavybės teisėms atkurti perduodant piliečiams neatlygintinai naujus žemės sklypus, NŽT, neturėdama informacijos, kiek šiose teritorijose bus suformuota naujų žemės sklypų ir ar jų pakaks visiems piliečiams, įrašytiems į piliečių eilę naujam žemės sklypui gauti, neturi teisinio pagrindo pagal Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį priimti sprendimą dėl nuosavybės teisių atkūrimo atlyginant pinigais.

29.11. NŽT spalio mėnesį pateiktais duomenimis, nuo 2020 m. rugsėjo 17 d. iki 2020 m. spalio 23 d. NŽT Skyriuje įvyko 27 susirinkimai, kurių metu 905 piliečių buvo pakviesti rinktis sklypus. Iš jų 586 piliečių neatvyko. Iš 319 atvykusių pretendentų 182 sklypus pasirinko (žr. pažymos 15 punktą).

29.12. Nors 2017 m. kovo 13 d. tuometės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 167 patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane nustatytas žemės gražinimo proceso užbaigimo Vilniaus mieste terminas buvo pratęstas iki 2020 metų III ketvirčio (žr. pažymos 25 punktą), tenka konstatuoti, kad valstybės prioritetiniu pripažįstamas uždavinys (žr. pažymos 22 ir 28 punktus) iki šiol nėra įgyvendintas.

29.13. Savivaldybės administracija, 2019 metais tvirtino, kad Vilniaus mieste yra laisvos žemės trūkumas, žadėjo priimti sprendimą dėl laisvos žemės naujų žemės sklypų formavimui nuosavybės teisių atkūrimui, trūkumo (žr. pažymos 5 punktą) (tai būtų sudarę sąlygas priimti pretendentams į nuosavybės teisių atkūrimą sprendimus dėl piniginių kompensacijų skyrimo).

2020 metais poziciją dėl naujų valstybinės žemės sklypų nuosavybės teisių atkūrimui formavimo Savivaldybės administracija pakeitė iš esmės, teigdama, jog naujų žemės sklypų Vilniaus mieste nuosavybės teisių atkūrimui poreikis bus pilnai patenkintas (žr. pažymos 14 punktą).

Savivaldybės administracija nepateikė NŽT konkrečios informacijos, kiek bus suformuota naujų žemės sklypų, ir ar jų pakaks visiems piliečiams, kurie įrašyti į piliečių eilę naujam žemės sklypui gauti (žr. pažymos 15 punktą).

29.14. Savivaldybės administracija, teikdama ŽŪM informaciją dėl nuosavybės teisių atkūrimo Vilniaus mieste proceso spartinimo, 2020 m. spalio 2 d. rašte konstatavo, kad pateikti tikslų ir galutinį naujų valstybinės žemės sklypų, skirtų nuosavybės teisėms atkurti, skaičių nėra galimybės, kol nėra baigtos teritorijų planavimo ir žemės sklypų suprojektavimo procedūros (žr. pažymos 13 punktą). Savivaldybė nurodė, kad siekdama įgyvendinti Vilniaus miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinius, rengdama teritorijų planavimo dokumentus ar žemės valdų projektus ir projektuodama naujus valstybinės žemės sklypus nuosavybės teisėms atkurti, privalo atsižvelgti į kiekvienos konkrečios planuojamos teritorijos urbanistinį kontekstą, inžinerinės ir susisiekimo infrastruktūros poreikį, gamtosauginius ir kitus reikalavimus, taip pat būsimiesiems sklypų savininkams užtikrinti tinkamą suprojektuotų naujų žemės sklypų naudojimą pagal atitinkamus žemės sklypų naudojimo būdus.

29.15. Net ir nesant konkretaus galiojančio teisinio reglamentavimo pažeidimų, Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) konstatuoja pretendentų teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimą (žr. pažymos 26 punktą). EŽTT 2017 m. spalio 10 d. sprendimu nustatė Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos pirmo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimą, nes iki šiol nėra nei atkurtos nuosavybės teisės į turėtą žemę, nei išmokėta kompensacija. Nors EŽTT sutiko, kad valstybei žemės gražinimas yra sudėtingas procesas, vis dėlto nusprendė, kad dėl valdžios institucijų delsimo pareiškėjas patyrė nežinomybę, pernelyg didelę naštą.

29.16. Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkto Savivaldybės administracijos direktoriui nustatytas reikalavimas iki 2019 m. sausio 1 d. patvirtinti iki 2018 m. sausio 1 d. nustatytose miesto teritorijose žemės valdos projektus ar teritorijų planavimo dokumentus (žr. pažymos 20 punktą) neįvykdytas.

Savivaldybių veiklos administracinę priežiūrą atlieka Vyriausybės skiriamas Vyriausybės atstovas (žr. pažymos 21 punktą). Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme nustatyta, kad savivaldybės administravimo subjektams nesilaikant Konstitucijos ir įstatymų, nevykdant Vyriausybės nutarimų, Vyriausybės atstovas nustatyta tvarka reikalauja, kad Konstitucijos būtų laikomasi, įstatymai būtų įgyvendinti, o Vyriausybės nutarimai įvykdyti. Savivaldybės administravimo subjektams atsisakant įgyvendinti įstatymą ar vykdyti Vyriausybės nutarimą, Vyriausybės atstovas turi pareigą kreiptis į teismą.

2019 metais tuometis Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje informavo Seimo kontrolierę apie analizuojamą informaciją dėl Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkto reikalavimo įgyvendinimo, pažymėdamas, kad klausimas dėl poveikio priemonių taikymo bus sprendžiamas, įvertinus visas aplinkybes (žr. pažymos 6 punktą). Tyrimo metu nebuvo gauta duomenų, kad tuometis Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje būtų taikęs Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme nustatytas poveikio priemones Savivaldybės administracijos direktoriui dėl Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytos pareigos neįvykdymo.

30. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra pabrėžęs atsakingo valdymo principą (žr. pažymos 27 punktą), kuris yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (žr. pažymos 17 punktą), numatant, jog valdžia tarnauja žmonėms.

31. Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytinos išvados:

31.1. Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte Savivaldybės administracijos direktoriui nustatytas reikalavimas iki 2019 m. sausio 1 d. patvirtinti iki 2018 m. sausio 1 d. nustatytose miesto teritorijose žemės valdos projektus ar teritorijų planavimo dokumentus (žr. pažymos 20 punktą) neįvykdytas (žr. pažymos 10 ir 12 punktus). Tyrimo metu nebuvo gauta duomenų, kad tuometis Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovas Vilniaus apskrityje būtų taikęs Savivaldybės administracijos direktoriui Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatyme nustatytas poveikio priemones dėl Žemės reformos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytos pareigos neįvykdymo (žr. pažymos 6, 21 ir 29.16 punktus).

31.2. Vilniaus mieste iki šiol nėra įgyvendintas Lietuvos valstybės prioritetiniu pripažintas piliečių nuosavybės teisių į žemę atkūrimo uždavinys (žr. pažymos 22 ir 28 punktus), nors 2017 m. kovo 13 d. tuometės Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 167 patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plane nustatytas žemės gražinimo proceso užbaigimo Vilniaus mieste terminas (žr. pažymos 24 punktą) buvo pratęstas iki 2020 metų III ketvirčio (žr. pažymos 25 punktą).

31.3. Nors tarpinstituciniai susitikimai dėl nuosavybės teisių atkūrimo proceso Vilniaus mieste spartinimo vykdyti reguliariai, Savivaldybės administracijos prisiimti įsipareigojimai laiku nevykdyti (žr. pažymos 10 ir 12 punktus). NŽT, neturėdama informacijos, kiek Vilniaus mieste bus

suformuota naujų žemės sklypų ir ar jų pakaks visiems piliečiams, įrašytiems į eilę gauti naują žemės sklypą (žr. pažymos 15 punktą), neturėjo galimybės įgyvendinti Atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį, t. y. priimti sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo atlyginant pinigais (žr. pažymos 22 punktą).

31.4. Europos Žmogaus Teisių Teismas, net ir nesant konkretaus galiojančio teisinio reglamentavimo pažeidimų, konstatuoja pretendentų teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimą (žr. pažymos 26 punktą), akcentuodamas, kad ilgą laiką nepriimant sprendimo dėl turėtos žemės gražinimo ar kompensavimo už negražinamą žemę pareiškėjas patiria nežinomybę, pernelyg didelę naštą.

32. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia, kad prielaida dėl netinkamų Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų, sprendžiant klausimus, susijusius su naujų žemės sklypų formavimu nuosavybės teisių atkūrimui, pažymoje nurodytu aspektu pasitvirtino.**

33. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, **tikslinga rekomenduoti Lietuvos Respublikos Vyriausybei atkreipti dėmesį į pažymoje pateiktas išvadas (žr. pažymos 29–31 punktus) ir spręsti klausimą dėl nuosavybės teisių į žemę Vilniaus mieste atkūrimo proceso efektyvaus koordinavimo, užtikrinant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatyto atsakingo valdymo principo (žr. pažymos 17 ir 27 punktus) įgyvendinimą.**

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

34. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia, kad prielaida dėl netinkamų Vilniaus miesto savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų, sprendžiant klausimus, susijusius su naujų žemės sklypų formavimu nuosavybės teisių atkūrimui, pažymoje nurodytu aspektu pasitvirtino.**

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

35. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, **Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė rekomenduoja:**

35.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybei –

35.1.1. atkreipti dėmesį į tai, kad Vilniaus mieste iki šiol nėra įgyvendintas Lietuvos valstybės prioritetiniu pripažintas piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo uždavinys (žr. pažymos 22, 28 ir 31 punktus). Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos ne kartą akcentavo neturinti teisinio pagrindo įgyvendinti Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 21 straipsnio 7 dalį, tai yra priimti sprendimus dėl nuosavybės teisių atkūrimo atlyginant pinigais, neturėdama informacijos, kiek Vilniaus miesto savivaldybės administracijos patvirtintose teritorijose bus suformuota naujų žemės sklypų, ir ar jų pakaks visiems piliečiams, įrašytiems į eilę gauti naują žemės sklypą (žr. pažymos 15, 22 ir 31 punktus);

35.1.2. atkreipti dėmesį į tai, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas, net ir nesant konkretaus galiojančio teisinio reglamentavimo pažeidimų, konstatuoja pretendentų teisės į nuosavybės apsaugą pažeidimą (žr. pažymos 26 punktą), akcentuodamas, kad ilgą laiką nepriimant sprendimo dėl turėtos žemės gražinimo ar kompensavimo už negražinamą žemę pareiškėjas patiria nežinomybę, pernelyg didelę naštą;

35.1.3. spręsti klausimą dėl nuosavybės teisių į žemę Vilniaus mieste atkūrimo proceso efektyvaus koordinavimo, užtikrinant Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nustatyto atsakingo valdymo principo (žr. pažymos 17 ir 27 punktus) įgyvendinimą.

Primename, kad Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierė

Milda Vainiutė